

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

УДК 378.126:371.15

Дуганець В. І.

*доктор педагогічних наук, кандидат технічних наук, професор,
завідувач кафедри тракторів, автомобілів та енергетичних засобів
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: duganec.viktor@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3383-5907*

Пукас В. Л.

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри тракторів, автомобілів та енергетичних засобів
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: pukasvital@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0083-7359*

Волинкін М. П.

*асистент кафедри тракторів, автомобілів та енергетичних засобів
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: mykolavolynkin@gmail.com*

Олексійко С. Л.

*асистент кафедри тракторів, автомобілів та енергетичних засобів
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Кам'янець-Подільський, Україна
E-mail: ovsti@i.ua
ORCID: 0000-0002-3092-6790*

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація

Нині формування позитивного іміджу стає актуальною проблемою не лише у політичній і діловій сферах, а й у діяльності викладачів вищої школи, завдання яких готувати висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців. Вивчення практики педагогічної діяльності дозволило виділити низку протиріч, головні з яких полягають у тому, що в сучасному суспільстві, що втратило багато колишніх орієнтирів, професія викладача вищої школи втратила колишні висоти і потреба її відновлення не викликає сумніву, водночас до діяльності та особистості вузівського педагога, як і раніше, висуваються найвищі вимоги.

Імідж викладача вищої школи – це така інтегральна характеристика, яка включає сукупність зовнішніх і внутрішніх індивідуальних, особистісних, індивідуальних та професійних якостей педагога, яка сприяє ефективності педагогічної діяльності. Досягнення такої гармонійної сукупності якостей вимагає від викладача усвідомленості дій, що в свою чергу неможливо без рефлексії. З іншого боку, щоб відрефлексувати свої характеристики, педагогу необхідно знати, які вимоги пред'являє йому студентська аудиторія та колеги.

У статті розглянуто умови формування позитивного іміджу сучасного викладача вищу як важливий аспект його професіоналізму та засіб педагогічного впливу на студентів. Виявлено організаційні, психологічні, педагогічні, професійні

та особистісні складові у формуванні позитивного іміджу. Проаналізовано вплив даних умов на імідж викладача як на особистість, так і на професіонала. Представлено визначення поняття імідж, імідж викладача, що дозволяє говорити про важливості викладацького іміджу як складової іміджу освітньої організації. Поняття педагогічний імідж є актуальним та вимагає подальших досліджень у сучасній педагогічній науці.

Ключові слова: імідж, імідж викладача, імідж освітньої організації, педагогічна іміджологія, професійна культура; система освіти.

Вступ. Актуальність дослідження формування позитивного іміджу викладача ЗВО обумовлена динамічними змінами у системі освіти, що постають перед освітньою установою, і важливим завданням тут є розробка інноваційних педагогічних підходів, створення нових педагогічних процесів, компетентнісного підходу до викладацького складу та підвищення якості освіти. Перед державою стоїть актуальне завдання – створення комфортного, ефективного освітнього середовища для повноцінного розвитку викладачів та здобувачів в освітній організації.

Педагогічний колектив стає об'єктом досліджень та результатом ефективності діяльності ЗВО.

Мета роботи. Метою статті є висвітлення проблем щодо особливостей формування позитивного іміджу викладача закладу вищої освіти в процесі реалізації своїх професійних навичок.

Виклад основного матеріалу дослідження. Викладач відповідає за якість освітнього процесу. В результаті навчання у вузі суспільство має отримати фахівця певної професії з конкретним рівнем професійних компетенцій та навичок. Таким чином роль викладача в освітньому процесі зростає.

Сучасний педагог – це універсальний фахівець, всебічно розвинена особистість зі знаннями у різних областях. Рівень професійної майстерності та імідж викладача сьогодні впливають на імідж установи, що визначають його місце у сфері освітніх послуг, що формують громадську думку. Розглянемо, який він – сучасний викладач, які умови необхідні для формування позитивного іміджу сучасного викладача вузу.

3. Фрейд у 30-ті роки ХХ ст. почав використовувати термін «імідж», однак широкого свого поширення воно так і не віднайшло. Лише в 60-ті роки ХХ століття американський економіст К. Болдуінг увів поняття «імідж» у більш широкий діловий обіг [5]. Поняття «імідж» має глибокі коріння, однак в Україні термін «іміджологія» було введено лише у 1990-ті роки у наукову термінологію. На думку науковців, іміджологія – це наука та мистецтво подібати людям, а базова модель технології іміджування складається з наступних позицій самопрезентації: «Я-концепція», кінесика, фейсбїлдинг, дизайн одягу, флюїдне випромінювання, володіння словом, комунікативна механіка [5].

В.А. Вардеванян під іміджем особистості розглядає комплексну думку соціальної групи про людину в результаті сформованого образу даної людини в психіці, в результаті комунікативної взаємодії або внаслідок певної інформації про нього від інших людей [3].

Викладач, учитель – один із найважливіших учасників освітньої системи. На жаль, у суспільстві професія педагога втратили колишні висоти, і необхідність її реабілітації не викликає сумнівів. Звичайно, потрібна державна підтримка кожного педагога. Значну роль у створенні позитивного образу професії відіграють засоби масової інформації. Успішність та ефективність професійної діяльності вчителя безпосередньо залежить від особистості педагога. Тому кожен вчитель, який прагне професійного успіху, повинен піклуватися не лише про підвищення рівня спеціальних предметних знань, а також про вдосконалення своїх особистісних якостей, створюючи таким чином власний особистий та професійний імідж.

Увага до іміджу актуалізувалася останніми роками у зв'язку із загостреною проблемою вибору, що постала перед людьми (вибору товарів, послуг...), і конкуренцією на різноманітних ринках – споживчому, політичному та інших. Щоб продати товар чи послугу, фірма, громадська організація, університет мають створити собі відповідний імідж.

Доцільний, адекватний імідж абсолютно необхідний для будь-якого виду соціальної діяльності, що підтверджує багаторічна практика

Імідж (від англ. image – «образ», «зображення», «відображення») – це штучний образ, що формується в суспільній чи індивідуальній свідомості засобами масової комунікації та психологічними діями [1].

У словнику професійної освіти за редакцією А.В. Семенової імідж визначається як «цілеспрямовано утворений образ будь-якої особи за допомогою засобів масової інформації, самою людиною, а також спеціальними людьми, які називаються іміджмейкерами, з метою надати емоційно-психологічний вплив та популяризації, реклами тощо» [8].

На переконання Ю.І. Пелехи імідж представлений як «реальний (або уявний) вигляд, стиль ділової людини; ставлення до неї на основі її популярності та успіху, довіри та симпатії людей. Зазвичай асоціюється з поняттями престижу та престижності, із репутацією» [6].

Імідж знаходиться у низці таких понять, як рейтинг, репутація, популярність, престиж, авторитет та ін. У соціології, і, насамперед всього у соціології управління, імідж може розглядатися в контексті теорії соціальних статусів і ролей, концепції соціальної дії та взаємодії, теорії конфлікту.

Отже, імідж – цілеспрямовано генерований (засобами масової інформації, літературою, іншими особами та ін.) образ будь-якої особи, предмета, явища, покликаний сформувати на когось емоційний та психологічний вплив з метою реклами, популяризації тощо. Перерахуємо складові іміджу. До них відносяться:

- візуальна привабливість;
- вербальна поведінка;
- невербальна поведінка;
- манери;
- етикет;
- відповідність необхідному образу;
- чарівність.

Турбота викладача про свій імідж – це важливе завдання педагогічної діяльності, а отже турбота педагога про свій імідж – це також професійна вимога.

Імідж викладача – емоційно забарвлений стереотип сприйняття образу педагога у свідомості вихованців, колег, соціального оточення, у масовій свідомості. При формуванні іміджу педагога реальні якості тісно переплітаються з тими, що приписуються йому оточуючими.

Для педагогів, чия діяльність реалізується головним чином у спілкуванні з людьми, проблема іміджу має особливе значення. Секрет успіху професійного іміджу педагога безпосередньо залежить від того, наскільки йому вдасться створити образ, що відповідатиме очікуванням інших людей.

Були проведені численні дослідження, присвячені проблемам іміджезнавства та іміджології, серед них роботи вітчизняних авторів (В.М. Маркін, А.П. Федоркін, Р. Ф. Ромашкіна, І.А. Федоров, В.М. Шепель та ін.) та зарубіжних дослідників (П. Берда, К. Боулдінга, Б. Сема, Д. Бурстіна, Е. Семпсона, Дж. Ягера та ін.) [6].

У класичній психологічній літературі ставлення до вивчення явищ іміджу мають розробки таких напрямів, як вивчення образу (Б.Г. Ананьєв, Л.В. Запорожець, І.С. Кон, А.В. Лібін та ін.); теорія діяльності (Л.С. Виготський, А.Р. Лурія, С. Н. Мясичев, А.Н. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн та ін.); дослідження спілкування (Г.М. Андрєєва, А.А. Бодальов, В.Н. Куніцина, Б.Г. Ананьєв, В.А. Кан-Калік, А.А. Леонтьєв, В.А. Петровський та ін.); аналіз соціального сприйняття та соціального пізнання (Г.М. Андрєєва, Н.Н. Богомолова, В.С. Агеєв та ін.).

Позитивний імідж викладача – це сукупність зовнішніх та внутрішніх особистісних, індивідуальних, професійних якостей, що формує позитивну думку про педагога, що викликає до нього позитивне ставлення. Розглянемо умови формування позитивного іміджу сучасного викладача ЗВО у системі освіти. Серед них можна виокремити: організаційні; психологічні; особистісні; педагогічні; професійні.

У сучасній вищій школі сьогодні створюються нові організаційні умови для формування позитивного іміджу викладача вишу. Освітнє середовище динамічно змінюється, формуються новітні організаційні умови діяльності установи.

Аналіз кадрового забезпечення вишу знаходиться в зоні постійної та пильної уваги керівництва вузу і має упорядкований характер. Актуальною є розробка відповідного методичного забезпечення. Важливою складовою концепції сучасного вузу є визначення критеріїв оцінки ефективності впливу кадрового розвитку та кадрової політики на досягнення стратегічних цілей освітньої організації. Професійні працівники з позитивним іміджем підвищують рівень вузу серед інших освітніх організацій.

До організаційних аспектів, які позитивно впливають на створення іміджу викладача, відносяться: проведення різних тренінгів для співробітників; програми заохочення викладацького складу; фінансова допомога в організації подорожей на наукові конференції та дослідницькі проекти тощо.

Важливо, що у сучасних освітніх установах активно переглядаються підходи до організації внутрішніх комунікацій вишу. Активні комунікативні зв'язки підвищують шанси освітньої організації на пріоритет вибору вишу для абітурієнтів, а також впливають на позитивний імідж вишу та викладацький склад. Сьогодні організаційним аспектом є технічне оснащення вишів.

Організаційні зміни, що відбуваються у вузах, розширюють можливості для наукових досліджень про використання передового устаткування [1]. Формування позитивного іміджу викладача – це відносно новий підхід до особистості-професіонала.

Для багатьох викладачів такі нововведення, передбачають низку комплексних заходів щодо створення позитивного образу особи, є незвичними та вимагають психологічної підготовки. Важливим психологічним аспектом формування позитивного іміджу є злагоджений колектив та сприятливі міжособистісні стосунки у ньому серед колег, взаємодія між керівником та педагогами, між викладацьким складом та студентами. З точки зору Є.А. Петрової, «імідж – це феномен індивідуальної, групової або масової свідомості, і він функціонує як образ-уявлення, в якому в складній і певній взаємодії з'єднуються зовнішні і внутрішні показники об'єкта. Імідж відноситься в першу чергу до групи соціально-психологічних феноменів і підпорядковується всім основним законам» [2].

Серед психологічних умов створення позитивного іміджу викладача можна виділити корпоративну культуру освітньої організації, її стиль, а також соціально-психологічний клімат та уявлення педагогічного складу про комфортність, надійність даної організації. Формування сприятливої атмосфери в колективі, де існують певні цінності та вимоги, згода членів колективу відповідати цим вимогам створюють потужний потенціал на формування позитивного іміджу, як викладача так і організації загалом.

До особистісних умов формування позитивного іміджу викладача належать: комунікативні якості особистості, вольові, інтелектуальні та моральні якості; також харизма та особиста чарівність. Сьогодні комунікації

вищу пронизують увесь освітній процес. Відтак існує потреба у розвитку комунікативних зв'язків викладача з метою формування свого позитивного іміджу та підвищення якості наданих освітніх послуг [4].

Професіоналізм педагога включає комплекс особистих якостей, таких як відповідальність, терпіння, само-віддача, саморозвиток, творчий потенціал та ін. Він разом із колегами та студентами вибудовує педагогічний процес за законами честі, доброти, справедливості, навчається приймати правильні рішення у важких ситуаціях.

Необхідно відзначити значимість харизми та особистої чарівності для формування позитивного іміджу викладача ЗВО. Харизматична особистість викликає довіру колег. Здатність переконувати, чарівність, владність, впевненість у собі, неординарність мислення виділяє викладача-лідера серед інших [7].

Розглянемо педагогічні умови формування позитивного іміджу сучасного викладача закладу вищої освіти.

У сучасній вищій школі вони включають застосування викладачем нових форм навчання, інноваційних технологій професійного навчання. До актуальних педагогічних умов належить грамотна організація педагогічної взаємодії в динамічно змінюваному освітньому середовищі. Використання викладачем комплексного та системного підходу у навчальному процесі, реалізація активної діяльності, розвиваючого, особистісно орієнтованого, індивідуально-диференційованого підходів до навчання студентів створюють сприятливі умови на формування позитивного іміджу педагога.

Сформованість мотивації викладачів на професійно-педагогічну діяльність так само позитивно впливає образ педагога. Забезпечення якісного навчального процесу є неможливим без комплексної самооцінки та рефлексії викладача.

Важливо відзначити, що професійні умови для розвитку професійної культури викладача з метою підвищення його іміджу створюються як самим педагогом, так і за допомогою навчального закладу. Сьогодні особистість викладача розглядається з позиції компетентнісного підходу. «Професійна компетентність» – це сукупність теоретичних та практичних знань, які він застосовує у своїй педагогічній діяльності. Професійно умілий викладач з метою формування свого позитивного іміджу постійно зайнятий саморозвитком, систематично формує та тренує ті якості, які необхідні для його професійної діяльності. Саморозвиток може проходити через проходження різних курсів, науково-дослідної діяльності, діяльності зі студентами у різних проектах, конкурсах і т.д. Дані умови у фінансовому, змістовному та організаційному плані має створювати як сам педагог, так і адміністрація навчального закладу [9].

Сучасна вища школа швидко змінюється та адаптується до нових тенденцій в освітньому середовищі. Тому викладач постійно самовдосконалюється. Умови для професійного зростання створює собі як сам викладач, так і освітня організація надає педагогу можливості підвищення педагогічної майстерності. Наприклад, участь викладача у наукових конференціях різного рівня, науково-дослідній діяльності, педагогічних конкурсах, проходження курсів підвищення кваліфікації для педагогів необхідно фінансувати за допомогою коштів системи освіти. Просування викладача по кар'єрних сходах має бути зацікавленим і сам навчальний заклад, оскільки успіхи в особистій кар'єрі впливають на позитивний імідж вищу цілому.

Професіоналізм педагога визначається низкою компетенцій. Серед них можна виокремити загальнокультурну, ціннісно-смыслову, соціально-трудова, пізнавально-творчу компетенції. Актуальною є комунікативна компетенція, яка включає такі важливі якості, як товариськість, вміння знаходити спільну мову з людьми, вміння вирішувати конфліктні ситуації. Сучасний викладач вільно володіє вербальними та невербальними прийомами спілкування, завжди тактовний і ввічливий.

Висновки. Створення сприятливих організаційних, психологічних, професійних, особистісних, педагогічних умов ЗВО для розвитку викладача дозволяє комплексно підходити до питання формування його позитивного іміджу. До таких умов належать: розвиток особистих якостей та професійних компетенцій, розкриття потенціалу викладача, створення комфортного клімату у колективі ЗВО, введення в освітній процес нових педагогічних технологій, гідне матеріально-технічне оснащення вузу тощо.

Важливо відзначити, що саморозвиток і самовдосконалення викладача є необхідною умовою для створення його позитивного образу в очах громадськості, колективу навчального закладу, керівників.

Все це дозволяє створити позитивний імідж викладача та підвищити рівень якості освітнього процесу. Необхідно зазначити, що досвід у науковців, як і у бізнес-практиків доводить ключову значимість іміджу сучасного викладача ЗВО, як для ефективності педагогічного процесу, так і його поширення на імідж освітньої організації, до якої належить цей викладач, а іноді і на всю освітню сферу діяльності.

Список використаних джерел

1. Барна Н. В. Імеджологія : навчальний посібник [для дистанційного навчання] / Н. В. Барна ; за наук. ред. В. М. Бебика. Київ : Університет «Україна», 2022. 217 с.
2. Білик Т. М. Концептуальний простір поняття іміджу у психологічній літературі. *Психологічні перспективи*. Луцьк, РВВ «Вежа» Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2021. Вип. 17. С. 12–19.
3. Вардеванян В. А. Типізація іміджу за функціональним підходом. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Економічні науки*. Чернівці: Книги-XXI, 2010. Вип. I (37). С. 92–96.
4. Грабовська С. Створення позитивного іміджу навчального закладу засобами комунікативного менеджменту. *Освіта України*. 2003. № 14–15.

5. Ковальова І. О. Педагогічна іміджологія: сутність, етимологія, шляхи креативного використання у сучасному вищому навчальному закладі. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. Київ, 2021. Вип. 6. С. 213–227.
6. Палеха Ю. І. Іміджологія: навчальний посібник / за заг. ред. З. І. Тимошенко. Київ: Вид-во Європ. у-ту, 2005. 324 с.
7. Панькова О. Проблема іміджу: соціокультурний і психолого-педагогічний аспекти. *Рідна школа*. 2002. № 6.
8. Семенова А. В., Курлянд З. Н., Хмелюк Р. І. «Словник – довідник з професійної педагогіки». Одеса, 2006. С. 77.
9. Ягупов В. В., Свистун В. І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2007. Том 71. С. 3–8.

Duganets V. I.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Candidate of Technical Sciences, Professor,
Head of the Department of the Tractors, Cars and Power Tools
Higher Educational Institution "Podillia State University"
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: duganec.viktor@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3383-5907*

Pukas V. L.

*Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of the Tractors, Cars and Power Tools
Higher Educational Institution "Podillia State University"
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: pukasvital@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0083-7359*

Volynkin M. P.

*Assistant of the Department of the Tractors, Cars and Power Tools
Higher Educational Institution "Podillia State University"
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: mykolavolynkin@gmail.com*

Oleksiyko S. L.

*Assistant of the Department of the Tractors, Cars and Power Tools
Higher Educational Institution "Podillia State University"
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
E-mail: ovstt@i.ua
ORCID: 0000-0002-3092-6790*

FORMATION OF A POSITIVE IMAGE OF THE MODERN TEACHER INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

Abstract

Currently, the formation of a positive image is becoming an urgent problem not only in the political and business spheres, but also in the activities of higher school teachers, whose task is to train highly qualified, competitive specialists. The study of the practice of pedagogical activity made it possible to highlight a number of contradictions, the main of which are that in modern society, which has lost many of its former landmarks, the profession of a higher school teacher has lost its former heights and the need for its restoration is not in doubt, at the same time as to the activity and personality of a university teacher. as before, the highest demands are made.

The image of a teacher of a higher school is such an integral characteristic that includes a set of external and internal individual, personal, individual and professional qualities of a teacher that contributes to the effectiveness of pedagogical activity. Achieving such a harmonious set of qualities requires the teacher to be aware of actions, which in turn is impossible without reflection. On the other hand, in order to reflect on his characteristics, the teacher needs to know what demands the student audience and colleagues make of him.

The article examines the conditions for the formation of a positive image of a modern university teacher as an important aspect of his professionalism and a means of pedagogical influence on students. Organizational, psychological, pedagogical, professional and personal components in the formation of a positive image have been identified. The impact of these conditions on the teacher's image, both as a person and as a professional, is analyzed. The definition of the concept of image, the image of a teacher, is presented, which allows us to talk about the importance of the teaching image as a component of the image of an educational organization. The concept of pedagogical image is relevant and requires further research in modern pedagogical science.

Key words: *image, image of a teacher, image of an educational organization, pedagogical imageology, professional culture; education system; teacher competencies.*

References

1. Barna N. V. (2022). Imedzhoholohii: navchalnyi posibnyk dlia dystantsiinoho navchannia [Imageology: a study guide for distance learning] / N. V. Barna; za nauk. red. V. M. Bebyka. Kyiv: Universytet "Ukraina". 217 p. [in Ukrainian].

2. Bilyk T. M. (2021). Kontseptualnyi prostir poniattia imidzh u psykholohichnii literature [Conceptual space of the concept of image in psychological literature]. *Psykholohichni perspektyvy*. Lutsk, RVV "Vezha" Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky, Vyp. 17. 12–19 [in Ukrainian].
3. Vardevanian V. A. (2010). Typizatsiia imidzhu za funktsionalnym pidkodom [Image typification according to the functional approach]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu KNTEU. Ekonomichni nauky*. Chernivtsi: Knyhy-XXI. Vyp. I (37). 92–96 [in Ukrainian].
4. Hrabovska S. (2003). Stvorennia pozytyvnoho imidzhu navchalnoho zakladu zasobamy komunikatyvnoho menedzhmentu [Creating a positive image of the educational institution by means of communicative management]. *Osvita Ukrainy*. № 14–15 [in Ukrainian].
5. Kovalova I. O. (2021). Pedahohichna imidzholohiia: sutnist, etymolohiia, shliakhy kreatyvnoho vykorystannia u suchasnomu vyshchomu navchalnomu zakladi [Pedagogical imageology: essence, etymology, ways of creative use in a modern higher educational institution]. *Mizhnarodnyi naukovyi forum: sotsiologhiia, psykholohiia, pedahohika, menedzhment*. Kyiv. Vyp. 6. 213–227 [in Ukrainian].
6. Palekha Yu. I. (2005). Imidzholohiia: navchalnyi posibnyk [Imageology: a study guide] / za zah. red. Z. I. Tymoshenko. Kyiv: Vyd-vo Yevrop. u-tu. 324 p. [in Ukrainian].
7. Pankova O. (2002). Problema imidzhu: sotsiokulturnyi i psykholoho-pedahohichni aspekty [Image problem: sociocultural and psychological and pedagogical aspects]. *Ridna shkola*. № 6 [in Ukrainian].
8. Semenova A. V., Kurliand Z. N., & Khmeliuk R. I. (2006). "Slovnyk – dovidnyk z profesiinoy pedahohiky" [The dictionary is a guide to professional pedagogy]. Odesa. 77 [in Ukrainian].
9. Iahupov V. V., & Svystun V. I. (2007). Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoi osvity [A competent approach to the training of specialists in the higher education system]. *Naukovi zapysky. Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota*. Tom 71. 3–8 [in Ukrainian].